

У последње време, када долази до пада вредности динара, гувернер брани монетарну политику коју спроводи Народна банка (а коју се не разликује од оне коју су водили његови претходници), али су све учесталији захтеви [да се направи коперниковски обрт и пређе на евро или неки фиксни курс](#) (М. Лабус)

У тим захтевима најгласнији су управо они који су одлучујуће утицали на досадашњу погубну економску (па и монетарну) политику, а сада нуде *коперниковски обрт* који би српску привреду одвео у још дубљу кризу.

Оно чиме су се наши економски „реформатори“ и њихови неолиберални истомишљеници од 2000. године посебно поносили јесте стабилан курс динара и „здрав“ банкарски систем, који је скоро у целини препуштен у руке иностраног капитала. Невероватно али истинито доказивали су да може постојати јак новац и здраве банке у држави у којој је привредна активност замрла, а незапосленост достигла огромне размере. Штавише, бивши гувернер је јавно истицао да очекује да ће за то добити и Нобелову награду из економије. Насупрот њима, од 2000. године пишем и тврдим да смо се у Србији определили за погрешну економску политику, а да су највеће грешке у њеном спровођењу управо биле политика стабилног (прецењеног) курса динара и препуштање банкарског система у власништво иностраног капитала, односно да је то заложена разорна мина одложеног дејства која ће имати катастрофалне последице по српску привреду и њене грађане.

У Србији се од 2000. година, спроводећи политику прецењеног курса динара и ми целу једну деценију имали релативно стабилан девизни курс. У претходном периоду раст цена је био вишеструко већи од промене курса динара. Остављајући по страни друге факторе (не)конкурентности наше робе, оваква политика прецењеног курса динара са своје стране "поскупљује" домаћу робу на иностраном тржишту и дестимулише извоз, а подстиче увоз пошто страна роба постаје "јефтинија". То неминовно доводи до раста спољнотрговинског дефицита и "гашења" домаће производње.

Одржавање релативно стабилног, прецењеног курса динара било је могуће захваљујући значајним девизним приливима које је Србија имала све до избијања светске економске криза. У том периоду, само по основу приватизационих прихода и нових задуживања у иностранству Србија је забележила девизни прилив од преко 30 милијарди долара.

Процењује се да је исти толики девизни прилив био од дознака наших грађана из иностранства. Тај огроман девизни прилив (60 милијарди долара), уместо у развој, био је углавном усмерен у потрошњу.

У условима брзог раста цена и плата уз релативно стабилан девизни курс плате запослених исказане у еврима брзо су расле (подсетимо се да је просечна плата у Србији у октобру износила око 80 мараке, односно 40 евра) и стварао се привид успешности реформи. У таквој ситуацији многи грађани – тржишно неискусни, доскора незадужени и живећи годинама у приличној оскудици – узимали су изузетно скупе банкарске кредите и углавном куповали инострану робу (аутомобиле, техничке уређаје, итд) и на тај начин стимулишу производњу, али не домаћу него производњу у земљама из којих долази та роба али и капитал.

С друге стране, у условима добрих зарада (због лихварских камата) на кредитирању наших грађана, имали смо и значајан додатни прилив (спекулативног) капитала, које су банке повлачиле од својих централа из иностранства. Одобравајући кредите, банке су се од неминовног пада курса динара заштитиле девизним клаузулама, а грађани су масовно узимали кредите наивно верујући да ће дугорочно курс динара бити стабилан (прецењен), а да ће њихове зараде исказане у еврима и стандард и даље расти.

Наши економски „реформатори“ морали супревидети да овакав модел економије (који сам још 2003. године сликовито назвао бећарском економијом – продај, позајми, потроши) неће моћи дуго да функционише јер, пре или касније, долази период када се неће имати шта продавати, нити (због презадужености) додатно задуживати, што ће довести до рапидног пада девизних прилива и додатног погоршања свих перформанси српске привреде, те осетног смањења стандарда запослених. Тада ће се и простор за високе зараде банака смањити и доћи ће до одлива спекулативног капитала. Значајно смањење девизних резерви условиће осетан пад вредности динара, односно девалвацију.

Као што сам раније већ писао (*Политика*, 20. 2. 2010) после погрешне економске политике српска привреда се сада налази у тако лошем стању да не постоји добро решење. Тако и у политици девизног курса избор може да се врши између лошег (девалвација) и катастрофалних решења (наставак досадашње монетарне политике, фиксирање девизног курса, једнострано увођење евра као званичне валуте).

Фиксни курс, увођене евра или девалвација

Пише: Јован Б. Душанић
петак, 13 април 2012 20:43

Девалвација би дугорочно имала позитивне ефекте (пре свега, смањењем огромног спољнотрговинског дефицита и повећањем производње и запослености), али за то је неопходно време, а у почетку су неминовне и одређене жртве, што је скопчано и са, не малим, ризицима. Сваки дан одлагања више него потребне девалвације неминовне жртве и ризике чини све већим, поготову уколико девалвација буде изнуђена, а не плански спроведена. Уколико томе приступимо осмишљено данас то ће бити веома болно решење за велики број грађана, али одлагање неминовних резова довешће до изнуђених потеза који ће бити знатно скупљи, много болнији и социјално драматичнији.